

რე მხარე მოქმედებს კეთილსინდისიერად, რისი გაქა-
რწყლებაც მოსარჩელეს ევალება. მიუხედავად ამისა, ოჯა-
ხის წევრებს შორის გარიგების დადება იმ პერიოდში, რო-
დესაც ქონების გამსხვივებელს ვალდებულება ჰქონდა შე-
სასრულებელი, უნდა იყოს მიჩნეული იმ ვარაუდის დაშე-
ბის საფუძველად, რომ ოჯახის წევრებისათვის ცნობილია მა-
თი ოჯახის წევრის მიერ ქონებრივი პასუხისმგებლობისაგან
თავის არიდების თაობაზე. ასეთ შემთხვევებში მტკიცების
ტვირთი ეკისრება ქონების შემძენს, მან უნდა ამტკიცოს, რა
გარემოებებმა განაპირობეს გარიგების დადების აუცილე-
ბლობა. საკასაციო პალატამ ცალსახად გამორიცხა იმ პრე-
ზუმციის დაშვება, რომ პირველი თავდებისთვის ცნობილი
იყო მოვალის ფინანსური პრობლემების შესახებ და თავდე-
ბი პირების მიერ სხვა მეწარმე სუბიექტის წილების ფლობა
(იმ პირობებში, როცა მეორე თავდები მოვალე მეწარმე სუ-
ბიექტის პარტნიორი იყო) ამ ვარაუდს ვერ წარმოშობდა.
უზენაესი სასამართლოს განმარტებით, მეორე მოპასუხის
(თავდების) მიერ დადებული გარიგებების ბათილობასთან
დაკავშირებით სააპელაციო სასამართლოს მსჯელობის სა-
მართლებრივი საფუძვლიანობის შემოწმება შეუძლებელი
იყო მისი არასრული ბუნების გამო, რაც ამ ნაწილში საქმის
ხელახლა განსახილველად იმავე სასამართლოსთვის და-
ბრუნების საფუძველი გახდა.

ნინო ქავშიბაია

გარიგების ბათილობა მისი ამორალურობის საფუძველით

პირისთვის, რომელიც თავდებობის ხელშეკრულების დადებაზე რამდენიმე თვით ადრე გახდა სრულწლოვანი, თავდების ვალდებულების დაკისრება ზნეობის ნორმებს ეწინააღმდეგება და უცილოდ ბათილ გარიგებას წარმოადგენს სკ-ის 54-ე მუხლისა და 61 | მუხლის თანახმად.

(ავტორის სახელმძღვანელო წინადადება)

სკ-ის 54, 61 | მუხლები

უზენაესი სასამართლოს 2019 წლის 9 თებერვლის განჩინება საქმე №ას-726-2019

I. ფაქტობრივი გარემოებები

მოსარჩელესა და მსესხებელ მოპასუხეს შორის გაფორ-
მდა სესხის ხელშეკრულება, რომლითაც მსესხებელმა იკისრა სიცოცხლის დაზღვევის ვალდებულება სესხის ხე-
ლშეკრულების მოქმედების მთელ პერიოდში გამსესხებლის მიერ რეკომენდებულ სადაზღვევო კომპანიაში იმ პირობით, რომ სიცოცხლის სადაზღვევო პოლისით მოსარგებლე იქნე-
ბოდა გამსესხებელი. ვალდებულების უბრუნველსაყოფად

დაიდო თავდებობის ხელშეკრულებები, რომლის საფუძვე-
ლზეც დანარჩენმა მოპასუხებმა იკისრეს ვალდებულება,
სოლიდარულად დაეფარათ კრედიტორის მიმართ ძირითა-
დი მოვალის დავალიანება მაშინაც კი, როდესაც კრედიტო-
რი არ შეეცდებოდა იძულებითი აღსრულებას ძირითადი
მოვალის მიმართ. მოსარჩელემ სარჩელი აღძრა სასამა-
რთლოში მსესხებელი მოპასუხისა და თავდები მოპასუხე-
ბის მიმართ და მოითხოვა სახელშეკრულებო ვალდებულე-
ბის შესრულება. ერთ-ერთმა თავდებმა მოპასუხემ სარჩე-
ლი არ ცნო და მიუთითა, რომ იგი თავდებობის ხელშეკრუ-
ლების გაფორმებამდე რამდენიმე თვით ადრე გახდა 18
წლის. მისთვის უცნობი იყო იმ ვალდებულებებისა და პასუ-
ხისმგებლობების შესახებ, რაც შესაძლოა მოპასუხე-
ობის ხელშეკრულების გაფორმებას - მისთვის არ ყო-
ფილა სათანადო წესით განმარტებული ხელშეკრულებაზე
ხელმოწერის შედეგები. სხვა მოპასუხეებს შესაგებელი არ
წარუდგენიათ. პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადა-
წყვეტილებით სარჩელი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა, მსე-
სხებელ და თავდებ მოპასუხეებს მოსარჩელის სასარგე-
ბლოდ სოლიდარულად დაეკისრათ სახელშეკრულებო და-
ვალიანების გადახდა; მოსარჩელეს უარი ეთქვა სარჩელის
დაკმაყოფილებაზე იმ მოპასუხის მიმართ, რომელიც გარი-
გებას სადავოდ ხდიდა. გადაწყვეტილება სარჩელის დაკმა-
ყოფილებაზე უარის თქმის ნაწილში სააპელაციო წესით გა-
ასაჩივრა მოსარჩელემ. სააპელაციო სასამართლომ საჩივა-
რი არ დაკმაყოფილდა და განმარტა, რომ კერძოსამა-
რთლებრივ ურთიერთობებში კერძო ავტონომიისა და თა-
ვისუფალი კონტრაპირების პრინციპის მოქმედების მიუხე-
დავად, გარიგება, რომელიც სამოგადოებაში საყოველთა-
ოდ მიღებულ ქცევის სტანდარტში ვერ თავსდება, ზნეობის
საწინააღმდეგო გარიგებად მიიჩნევა და ბათილია. სკ-ის
54-ე მუხლის არსებობის მიზანს სწორედ იმგვარი გარიგე-
ბების თავიდან აცილება წარმოადგენს, რომლებიც ფორმა-
ლურად კანონსაწინააღმდეგო არ არის, თუმცა, თავისი
არსით, სამოგადოებრივ მართლწესრიგს არღვევს და სამო-
ქალაქო ბრუნვას აფერხებს. მსგავს დავებში შემოწმების სა-
განი არის არა გარიგების მონაწილეთა ქცევა ზნეობასთან
მიმართებაში, არამედ გარიგების შინაარსის მიმართება
ზნეობასთან. სააპელაციო პალატამ მიუთითა, რომ თავდე-
ბობის სადავო ხელშეკრულების გაფორმებისას მოპასუხე
უკვე სრულწლოვანი იყო, თუმცა სადავო ხელშეკრულების
მართლობრივად მიჩნევისთვის პალატამ საკმარისად არ
ჩათვალა ხელშეკრულების გაფორმებისას მოპასუხის სრუ-
ლწლოვანების ფაქტი. გარიგების დადებაზე სრულწლოვა-
ნების ასაკს მიღწეული პირისთვის მისი გადახდისუნარია-
ნობის დადასტურების გარეშე ისეთი ვალდებულების დაკი-
სრება, რომელიც თავისი შინაარსიდან გამომდინარე ვერ
იქნება მისთვის რაიმე სახის მატერიალური თუ არამატერი-
ალური სიკეთის მომტანი, ზნეობის ნორმებს ეწინააღმდეგე-
ბა და ბათილია სკ-ის 54-ე მუხლის მიხედვით. თავდებობის
განცხადებაში და თავდებობის ხელშეკრულებაში მოპასუხე
სამუშაო ადგილად ელიავას ბაზრობას, პროფესიად კი - მა-
ნქანის ხელოსნობას ასახელებდა, თუმცა საქმეში წარმო-

დგენილი არც ერთი მტკიცებულებით არ დასტურდებოდა, რომ კონტრაჰენტმა რამდენიმე თვით ადრე თვრამეტი წლის ასაკს მიღწეულ პირთან სახელშეკრულებო ურთიერთობის დაწყებამდე მის მიერ განცხადებაში მითითებული ფაქტები (სამუშაო ადგილი, შემოსავლის წყარო) გადაამოწმა; თვრამეტი წლის ასაკს მიღწეულ პირს, რომელიც სოლიდარულ თავდებობას კისრულებდა (რაც ვერ იქნებოდა მისთვის მატერიალური თუ არამატერიალური სიკეთის მომტანი), ნამდვილად გააჩნდა თუ არა დადასტურებული შემოსავალი, რომლის საფუძველზეც ის გარიგებით ნაკისრი ვალდებულების შესრულებას შეძლებდა. სააპელაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ გარიგების დადებამდე რამდენიმე თვით ადრე სრულწლოვანების ასაკს მიღწეულ პირს სადავო ხელშეკრულება გადამეტებულ პასუხისმგებლობას აკისრებს, რაც მისი შემდგომი სტაბილური განვითარებისთვის და ეკონომიური მდგომარეობისთვის ცალსახა უარყოფით შედეგს იწვევს. სააპელაციო სასამართლოს დასაბუთებით, სადავოდ ქცეული გარიგება კეთილსინდისიერების პრინციპის სრული იგნორირებითაა დადებული, რაც მას საჯარო წესრიგის საწინააღმდეგოდ დადებულ გარიგებადაც აქცევს. გარიგების მონაწილეთა ქცევის კეთილსინდისიერების პრინციპის დაცვას სამი ფუნქცია გააჩნია: 1) ყველა ხელშეკრულება უნდა განიმარტოს კეთილსინდისიერების პრინციპიდან გამომდინარე; 2) კეთილსინდისიერების პრინციპს აქვს ხარვეზის (სამართლის ნორმის ხარვეზის) შემავსებელი ფუნქცია, ასევე ხელშეკრულების პირობათა (რომლებიც მხარეთა მიერ ან/და კანონით არ იყო გათვალისწინებული) დამატების ფუნქცია; 3) გამაუქმებელი, შემზღუდავი და „მაკორექტირებელი“ ფუნქცია.

სააპელაციო სასამართლომ განმარტებით, მოპასუხეს, სულ მცირე, იმ ფაქტებისა და გარემოებების მითითების ვალდებულება ეკისრებოდა, რომელიც სასამართლოს სამართლებრივი შეფასების განხორციელების საშუალებას მისცემდა, რაც მოცემულ შემთხვევაში განხორციელდა კიდევ. მოსარჩელემ სადავო თავდებობის გარიგება წარმოადგინა, მოპასუხემ მიუთითა გარიგების დადების პერიოდში გარიგებით ნაკისრი ვალდებულების შესაბამისი შემოსავლების არარსებობის ფაქტზე. მოსარჩელემ ვერ წარადგინა რაიმე მტკიცებულება, რაც გარიგების გაფორმების ეტაპზე მისი მხრიდან თავდები პირის გადახდისუნარობის შემოწმების ფაქტს დადასტურებდა. მტკიცების ტვირთის ობიექტურად განაწილების პირობებში, მოსარჩელეს გარიგებების მართლმომიერების საფუძვლების მტკიცება ევალებოდა, რაც სათანადოდ ვერ განხორციელდა.

სააპელაციო სასამართლომ განხილვა საკასაციო წესით გაასაჩივრა მოსარჩელემ და მიუთითა, რომ სადავო გარიგების დადების მომენტში არც ერთი სამართლებრივი ნორმა ბანკს არ აკისრებდა თავდების გადახდისუნარობის შესწავლის ვალდებულებას. ამდენად, დაუსაბუთებლად უნდა შეფასდეს სასამართლოს მიერ ისეთი მტკიცებულების მოთხოვნა, რისი შექმნაც ხელშეკრულების გაფორმების

მომენტში მხარის ვალდებულებას არ წარმოადგენდა. მოსარჩელის მითითებით, მოპასუხე ხელშეკრულების გაფორმებამდე 7 თვით ადრე გახდა სრულწლოვანი და მას ჰქონდა უნარი, განესაზღვრა, რა ტიპის ურთიერთობას ამყარებდა თავდებობის ხელშეკრულების დადებით.

II. სასამართლოს მსჯელობის შეჯამება

საკასაციო სასამართლომ შეამოწმა საკასაციო საჩივრის დასაშვებობის საკითხი და ჩათვალა, რომ იგი დაუშვებლად უნდა ყოფილიყო მიჩნეული.

უმენაესი სასამართლომ განმარტებით, მხარეთა შორის წარმოშობილი დავა ექვემდებარება საქართველოს კანონმდებლობით მოწესრიგებას, უცხო ქვეყნის სასამართლო პრაქტიკასა და საკანონმდებლო გამოცდილებას მოცემულ საქმეზე გავლენა ვერ ექნება და მასზე სასამართლოს მიერ მიღებული იურიდიული ძალის მქონე დოკუმენტის — სახელმწიფოს სახელით მიღებული გადაწყვეტილების დაფუძნება უმართებულოა. თუმცა საქართველოსათვის, როგორც რომანულ-გერმანული სამართლებრივი სისტემის ქვეყნისათვის, ყურადსაღებია გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის 765-ე მუხლი, კერძოდ, თავდებს თავდებობის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე აქვს სამართლებრივი დაცვის ისეთი საშუალება, როგორცაა თავდებობის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე ზოგადი შესაგებლები – მაგალითად, ზნეობრივი ნორმების დარღვევისა და გარიგების საფუძვლის დარღვევის გამო თავდებობის ხელშეკრულების ბათილობის მოთხოვნა. გერმანიის სასამართლო პრაქტიკა ზნეობრივი ნორმების დარღვევად მიიჩნევს ქონების არმქონე ოჯახის წევრების თავდებობის ხელშეკრულებებს (ან მსგავსი ვალდებულებების ერთობლივად კისრება), როდესაც თავდები კისრულობს ვალდებულებას იმ ფარგლებში, რაც აღემატება მის მიმდინარე და მომავალ შემოსავლებს.

საკასაციო სასამართლომ დასაბუთებით, თავისი შინაარსიდან გამომდინარე, წარმოუდგენელია, თავდებობის ხელშეკრულება თავდებისათვის მატერიალური თუ არამატერიალური სიკეთის მომტანი იყოს. ცალსახაა, რომ აღნიშნული ტიპის ხელშეკრულება თავდებს გადამეტებულ პასუხისმგებლობას აკისრებს, რაც მისი სტაბილური განვითარებისთვის, ფსიქოემოციური და ეკონომიური მდგომარეობისთვის ცალსახა უარყოფით შედეგს იწვევს. თავდებისათვის, რომელიც თავდებობის ხელშეკრულების დადებამდე რამდენიმე თვით ადრე გახდა სრულწლოვანი, ასეთი ვალდებულების დაკისრება ზნეობის ნორმებს ეწინააღმდეგება და სსკ-ის 54-ე მუხლისა და 61 მუხლის თანახმად, უცილობდ ბათილ გარიგებას წარმოადგენს. საქმეში აღწერილი შემადგენლობა კეთილსინდისიერების პრინციპის დარღვევის მაგალითია, რაც გულისხმობს კონტრაჰენტის ინტერესების გათვალისწინებასა და უფლების ბოროტად გამოყენებას. საკასაციო სასამართლომ მიუთითა, რომ მოსარჩელემ ვერ წარადგინა რაიმე მტკიცებულება, რომელიც თავდებობის

გაფორმების ეტაპზე მისი მხრიდან თავდები პირის გადახდისუნარიანობის შემოწმების ფაქტს დაადასტურებდა. მტკიცების ტვირთის ობიექტურად განაწილების პირობებში, მოსარჩელეს გარიგებების მართლზომიერების საფუძვლები მტკიცება ევალებოდა, რაც მან ვერ განახორციელა.

III. კომენტარი

სამივე ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტა სამართლებრივად დასაბუთებული და გასაზიარებელია აუცილებელი შენიშვნის გათვალისწინებით – გაუმართლებელია, სრულწლოვან პირთან დადებული გარიგების ბათილობაზე მსჯელობისას იმ არგუმენტების გამოყენება, რომლებიც, კანონმდებლობის გადაწყვეტით, მხოლოდ არასრულწლოვნებს მიემართება. თავდებობიდან ხელშეკრულების მავალდებულებელი ბუნების ხაზგასმა სკ-ის 631 მუხლის წინაპირობების განხილვისას (არასრულწლოვან პირთან მიმართებაში) იქნებოდა აქტუალური, თუმცა ორ სრულწლოვან პირს შორის დადებული გარიგების ორმხრივად მოჭავი გარიგება თავისთავად არ წარმოადგენს ამ ნების გამოვლენის ბათილობის არგუმენტს. ამის საპირისპიროდ, გარიგების ბათილობის საფუძველია მისი შინაარსის ამორალურობა (რასაც სამართლიანად მიუთითა სამივე ინსტანციის სასამართლომ) – კრედიტორის მისწრაფება, უზრუნველყოს სახელშეკრულებო ვალდებულება თავდების ქონებრივი მდგომარეობის გათვალისწინების გარეშე, როცა გარემოებებს უნდა შეექმნათ მისთვის წარმოდგენა, რომ მომავალი კონტრაქტის მიერ ვალდებულების შესრულება საეჭვო იყო.

ნინო ქავშიბაია

სატრანსპორტო საშუალების სანომრე ნიშნის სამართლებრივი სტატუსი

1. სატრანსპორტო საშუალების სანომრე ნიშანი არ წარმოადგენს სამოქალაქო ბრუნვის ობიექტს. შესაბამისად, მისი განკარგვა კერძო პირის მიერ დაუშვებელია.
2. სატრანსპორტო საშუალების სანომრე ნიშნის აღება ან ჩაბარება არ წარმოადგენს სახელმწიფოსთან დადებულ ადმინისტრაციულ ხელშეკრულებას.
3. მამკვიდრებლის გარდაცვალების შემდეგ მემკვიდრეს შეუძლია უფლება ჰქონდეს სატრანსპორტო საშუალების სანომრე ნიშანზე, თუ ა) ამით იგი ზედმიწევნით იცავს საკანონმდებლო (იმპერატიულ) წინაპირობებს და ბ) თუ მისი მოთხოვნა შესაბამისობაში მოდის არსებულ სამართლებრივ მოწესრიგებასთან.

(ავტორის სახელმძღვანელო წინადადებები)

სკ-ის 147, 1328, 1421, 53, 411-ე მუხლები; საგზაო მოძრაობის შესახებ კანონის 53-ე მუხლი; საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრის 2007 წლის 31 იანვრის მექანიკური სა-

ტრანსპორტო საშუალებების სავალდებულო რეგისტრაციის წესების შესახებ № 150-ე ბრძანების 3, 6, 9 და მე-18 მუხლი

უმენაესი სასამართლოს 2019 წლის 16 ივლისის გადაწყვეტილება № ბს-1779(კ-18)

I. საქმის ფაქტობრივი გარემოებები

მოსარჩელემ სარჩელი აღძრა სასამართლოში სსიპ – შსს მომსახურების სააგენტოსა და სსიპ – მომსახურების სააგენტოს ქუთაისის სამსახურის მიმართ. მან მოითხოვა შესაბამისი გადაწყვეტილებების ბათილად ცნობა და მისთვის სატრანსპორტო საშუალების სანომრე ნიშნის უსასყიდლოდ გადაცემა. მოთხოვნის არსი მდგომარეობდა შემდეგში: მოსარჩელის მამამ სარეგისტრაციო ნომერი (სანომრე ნიშანი) შეიძინა, რომელიც გარკვეული პერიოდის შემდეგ შსს-ს შესაბამის უწყებას შესანახად გადასცა 7 თვით (ახალი ავტომანქანის შეძენამდე). ამ ვადის გასვლამდე პირი გარდაიცვალა. მოსარჩელემ, როგორც მემკვიდრემ, კანონით განსაზღვრულ პერიოდში მიიღო სამკვიდრო (თუმცა სამკვიდრო მოწმობა მასზე არ გაცემულა) და შეუდგა მის ფლობას (აქტივებისა თუ პასივების კუთხით. იგი დაინიშნა სამკვიდროს მმართველად). შესაბამისად, მან, როგორც უფლებამოსილმა პირმა მიმართა შსს-ს შესაბამის უწყებას იმ მოთხოვნით, რომ სანომრე ნიშანი არ გაეტანათ გასაყიდად. იმის გათვალისწინებით, რომ შვიდთვიანი ვადა გასული იყო, შსს-ს მომსახურების სააგენტომ უარი უთხრა მოსარჩელეს მოთხოვნის დაკმაყოფილებაზე.

პირველი ინსტანციის სასამართლომ სასარჩელო მოთხოვნა არ დააკმაყოფილა. სააპელაციო სასამართლოში განსხვავებული შედეგი დადგა: სააპელაციო საჩივარი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა და შსს-ს მომსახურების სააგენტოს დაევალა გამოკვლევის შედეგად ახალი აქტის გამოცემა. სააპელაციო სასამართლოს განმარტებით, სანომრე ნიშნის მოთხოვნა მამკვიდრებლის უფლებას წარმოადგენდა და იგი ისეთივე სახით უნდა გადასულიყო მემკვიდრეზე, როგორც სხვა ქონება.

II. სასამართლოს მსჯელობის შეჯამება

საკასაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებით, კასატორის მოთხოვნა დაკმაყოფილდა. შესაბამისად, გაუქმდა სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება. უმენაესმა სასამართლომ განმარტა: სატრანსპორტო საშუალების სანომრე ნიშანი (იგულისხმება ის, რომელიც გადაცემული აქვს პირს სატრანსპორტო საშუალების შესაბამისად გამოყენებისთვის, ან შენახული აქვს შესაბამის უწყებაში განსაზღვრული ვადით) წარმოადგენს ადმინისტრაციული ორგანოს საკუთრებას და იგი არ ანიჭებს კერძო პირს მისი განკარგვის შესაძლებლობას. ამ მხრივ, იგი არ ექცევა სკ-ის 147-ე მუხლით განსაზღვრულ ქონებაში.